

KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 17.1.2018
COM(2018) 24 final

2018/0008 (NLE)

Wniosek

ZALECENIE RADY

w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie

(Tekst mający znaczenie dla EOG)

{SWD(2018) 14 final}

UZASADNIENIE

1. KONTEKST WNIOSKU

• Przyczyny i cele wniosku

Wyzwaniem dla europejskich społeczeństw i gospodarek są poważne innowacje cyfrowe i technologiczne, a także zmiany demograficzne i zmiany na rynku pracy. Wiele dzisiejszych zawodów nie istniało jeszcze dziesięć lat temu, a w przyszłości powstanie wiele nowych form zatrudnienia. W Białej księdze w sprawie przyszłości Europy Komisja podkreśla, że „najprawdopodobniej większość uczniów rozpoczynających obecnie naukę w szkołach podstawowych będzie pracować w nowych typach zawodów, które jeszcze nie istnieją”, a sprostanie temu wyzwaniu „będzie wymagało dużych inwestycji w umiejętności pracowników oraz przebudowy systemów formalnej edukacji i uczenia się przez całe życie”¹.

Kształcenie i szkolenie stanowi część odpowiedzi na potrzebę zapewnienia większej liczbie osób godnych miejsc pracy, lepszego reagowania na zapotrzebowanie gospodarki na konkretne umiejętności oraz wzmocnienia odporności Europy. Wraz z gwałtownym postępem technologicznym i powiązanymi zmianami w profilach stanowisk i wymogach, uczenie się przez całe życie musi opierać się na ścisłej współpracy i synergii między sektorem przemysłowym a systemami kształcenia, szkolenia i uczenia się. Jednocześnie systemy kształcenia i szkolenia muszą dostosowywać się do tych okoliczności. W szczególności wydaje się, że nie wystarczy już wyposażenie młodych ludzi w stały zestaw umiejętności lub wiedzy; muszą oni rozwinąć odporność, szeroki zestaw kompetencji i zdolność dostosowania się do zmian². W tych okolicznościach bardziej oczywista niż kiedykolwiek wcześniej jest potrzeba i wartość perspektywy uczenia się przez całe życie, w której ludzie nabywają nowe, istotniejsze kompetencje przez całe życie.

W deklaracji rzymskiej z dnia 25 marca 2017 r. przywódcy 27 państw członkowskich, Rada Europejska, Parlament Europejski i Komisja Europejska zobowiązują się dążyć do „Unii, w której młodzi ludzie mają dostęp do kształcenia i szkolenia najwyższej jakości i mogą uczyć się i znaleźć zatrudnienie na całym kontynencie”³.

Nasze społeczeństwa i gospodarki są ściśle uzależnione od wysoko wykwalifikowanych i kompetentnych ludzi. Takie umiejętności jak kreatywność, krytyczne myślenie, podejmowanie inicjatywy i rozwiązywanie problemów, odgrywają istotną rolę w radzeniu sobie ze złożonością i zmianami w obecnym społeczeństwie. W dokumencie otwierającym debatę w sprawie wykorzystania możliwości płynących z globalizacji również uznaje się, że w społeczeństwie, które staje się coraz bardziej mobilne i cyfrowe, konieczne są nowe sposoby uczenia się oraz elastyczniejsze modele szkolenia i kształcenia, zaś w dokumencie dotyczącym społecznego wymiaru Europy podkreśla się znaczenie posiadania odpowiedniego zestawu umiejętności i kompetencji dla zachowania poziomu życia w Europie⁴. Zmiana klimatu i ograniczenia zasobów naturalnych, w połączeniu z nierównościami ekonomicznymi

¹ Komisja Europejska (2017) Biała księga w sprawie przyszłości Europy, https://ec.europa.eu/commission/white-paper-future-europe-reflections-and-scenarios-eu27_en

² Biała księga w sprawie przyszłości Europy, zob. przypis 1.

³ Deklaracja rzymska z dnia 25 marca 2017 r., <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/03/25-rome-declaration/>

⁴ Komisja Europejska (2017), Dokument otwierający debatę w sprawie wykorzystania możliwości płynących z globalizacji, https://ec.europa.eu/commission/publications/reflection-paper-harnessing-globalisation_pl

i społecznymi, oznaczają konieczność uwzględnienia zagadnienia zrównoważonego rozwoju w każdej ludzkiej działalności.⁵

Jak jednoznacznie wskazano w komunikacie Komisji w sprawie wzmocnienia tożsamości europejskiej dzięki edukacji i kulturze⁶, europejski obszar edukacji powinien ułatwić współpracę i zwiększyć mobilność uczących się, kadry edukacyjnej i szkoleniowej oraz instytucji edukacyjnych i szkoleniowych, w oparciu o wspólny interes wszystkich państw członkowskich, polegający na wykorzystaniu w pełni potencjału edukacji i kultury jako sił napędowych zatrudnienia, sprawiedliwości społecznej, aktywnego obywatelstwa oraz europejskiej tożsamości w całej jej różnorodności. Europejski obszar edukacji stanowi odpowiedź na zwiększoną mobilność europejskiego rynku pracy, potrzebę zwiększenia inwestycji w uczenie języków, w kompetencje informatyczne, w zakresie przedsiębiorczości oraz nauk przyrodniczych, technologii, inżynierii i matematyki (STEM). W ramach działań następczych na posiedzeniu w grudniu 2017 r. Rada Europejska zwróciła się o przeanalizowanie ewentualnych działań w kwestiach wyzwań w zakresie umiejętności związanych z cyfryzacją, cyberbezpieczeństwem, korzystaniem z mediów i sztuczną inteligencją oraz potrzeby włączającego, opartego na uczeniu się przez całe życie i stymulowanego innowacjami podejścia do kształcenia i szkolenia⁷.

Na przeciwnym biegunie wobec tych wniosków znajdują się dane z ostatniego badania PISA OECD, zgodnie z którymi co piąty uczeń w Unii Europejskiej (UE) nie posiada dostatecznej umiejętności czytania ani znajomości matematyki lub przedmiotów ścisłych⁸. Co niepokojące, w latach 2012–2015 tendencja w zakresie słabych wyników w nauce w UE jako całości uległa pogorszeniu. W państwach biorących udział w prowadzonym w 2012 r. przez OECD Badaniu Umiejętności Osób Dorosłych (PIAAC) 4,9–27,7 % dorosłych posiada tylko najniższy poziom umiejętności czytania i pisanie, natomiast 8,1–31,7 % dorosłych posiada tylko najniższy poziom umiejętności rozumowania matematycznego.⁹

Co więcej, 44 % ludności UE ma słabo rozwinięte kompetencje cyfrowe lub nie ma ich wcale (19 %)¹⁰, pomimo znacznego wpływu tempa zmian technologicznych i cyfrowych na nasze gospodarki i społeczeństwa. Szybka cyfrowa transformacja gospodarki oznacza, że obecnie niemal wszystkie prace – podobnie jak ogólnie udział w życiu społeczeństwa – wymagają posiadania pewnych umiejętności cyfrowych. Umiejętności cyfrowe są obecnie równie ważne, jak umiejętność czytania, pisanie i rozumowanie matematyczne, więc Europa potrzebuje ludzi z kompetencjami cyfrowymi, którzy nie tylko są w stanie korzystać z tych technologii, ale również wprowadzać w nich innowacje i odgrywać wiodącą rolę.

Pierwsza zasada europejskiego filaru praw socjalnych przyznaje prawo do edukacji włączającej, charakteryzującej się dobrą jakością, szkoleń i uczenia się przez całe życie¹¹. Brak kompetencji niezbędnych do udanego uczestnictwa w społeczeństwie i rynku pracy zwiększa zagrożenie bezrobociem, ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Osłabia zrównoważony wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu, a także konkurencyjność

⁵ EPSC Strategic Notes (13/2016) The Future of Work; Konkluzje Rady w sprawie edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju z listopada 2010 r., https://ec.europa.eu/epsc/file/strategic-note-13-future-work_en

⁶ Komunikat Komisji „Wzmocnienie tożsamości europejskiej dzięki edukacji i kulturze – Wkład Komisji Europejskiej w spotkanie przywódców w Göteborgu w dniu 17 listopada 2017 r.”, [COM\(2017\)673](https://ec.europa.eu/epsc/file/strategic-note-13-future-work_en)

⁷ Konkluzje z posiedzenia Rady Europejskiej z dnia 14 grudnia 2017 r., [EUCO 19/17](https://ec.europa.eu/epsc/file/strategic-note-13-future-work_en)

⁸ OECD (2016), Wyniki PISA 2015 r., <https://www.oecd.org/pisa/pisa-2015-results-in-focus.pdf>; Komisja Europejska (2016), PISA 2015: EU performance and initial conclusions regarding education policies in Europe, https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/pisa-2015-eu-policy-note_en.pdf

⁹ Komisja Europejska (2016), Monitor Kształcenia i Szkolenia, s. 81, http://ec.europa.eu/education/sites/education/files/monitor2016_en.pdf

¹⁰ Komisja Europejska (2017), Tabela wyników agendy cyfrowej 2017 r., <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-scoreboard>

¹¹ Komunikat Komisji „Ustanowienie Europejskiego filaru praw socjalnych”, [COM\(2017\)250](https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-scoreboard)

przemysłu i możliwość wprowadzania innowacji. Jak pokazują badania, poprawa umiejętności czytania, pisanie i rozumowanie matematycznego oraz kompetencji cyfrowych idzie w parze z poprawą szerokiego spektrum kompetencji kluczowych; szczególnie silna korelacja występuje z rozwojem osobistym, rozwojem kompetencji w zakresie uczenia się i kompetencji obywatelskich¹².

W 2006 r. Parlament Europejski i Rada przyjęły zalecenie w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie¹³. Zalecono w nim, by państwa członkowskie rozwijały ofertę kompetencji kluczowych dla wszystkich w ramach ich strategii uczenia się przez całe życie, a ponadto w załączonych do niego Europejskich ramach odniesienia dla kompetencji kluczowych zdefiniowano kompetencje kluczowe konieczne każdej osobie do samorealizacji i rozwoju osobistego, zdobycia zatrudnienia, włączenia społecznego i aktywnego obywatelstwa. Zwrócono się do państw członkowskich o korzystanie z ram odniesienia w celu zapewnienia młodym ludziom takiego kształcenia i szkolenia wstępnego, które pozwala na rozwijanie kompetencji kluczowych w stopniu przygotowującym ich do dorosłego życia, oraz zapewnienia dorosłym możliwości rozwijania i aktualizowania ich kompetencji kluczowych w ciągu całego życia.

Od 2006 r. nastąpiły szybkie zmiany metod nauczania i uczenia się; na możliwości nabywania kompetencji wpłynęło szersze zastosowanie wspomaganego technologią uczenia się na odległość oraz uczenia się nieformalnego dzięki wykorzystaniu przenośnych urządzeń cyfrowych. Doświadczenia z ostatniego dziesięciolecia pokazują, że systemy kształcenia, szkolenia i uczenia się muszą w większym stopniu wykorzystywać te nowe możliwości do aktywnego wspierania rozwoju kompetencji przez całe życie. Konieczne jest wzbogacenie doświadczeń wszystkich uczących się w uczeniu się we wszystkich dziedzinach poprzez wzmocnienie współpracy między systemami kształcenia formalnego i pozaformalnego. Można to osiągnąć wspierając np. uczenie się interdyscyplinarne, uczenie się oparte na samodzielnych poszukiwaniach, staże i uczenie się oparte na pracy.

Celem proponowanego zalecenia jest usprawnienie rozwoju kompetencji kluczowych dla wszystkich osób przez całe życie oraz wspieranie środków niezbędnych do realizacji tego celu. Zachęca się w nim państwa członkowskie do lepszego przygotowywania ludzi do zmieniających się rynków pracy i aktywnego obywatelstwa w bardziej zróżnicowanym, mobilnym, cyfrowym i globalnym społeczeństwie, a także rozwoju uczenia się na wszystkich etapach życia. Wzywa się w nim szczególnie do inwestowania w umiejętności podstawowe, w kompetencje w zakresie przedsiębiorczości i kompetencje cyfrowe, a także kompetencje językowe, aby umożliwić wszystkim aktywne uczestnictwo w społeczeństwie i gospodarce. Ponadto wzywa się w nim do inwestowania w kompetencje STEM, aby pielęgnować rozumowanie naukowe oraz zwiększyć atrakcyjność wyboru kariery w dziedzinach STEM. Proponowane zalecenie zastępuje przyjęte przez Parlament Europejski i Radę w 2006 r. zalecenie w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie¹⁴. Pozwoli ono na:

- wsparcie realizacji pierwszej zasady Europejskiego filaru praw socjalnych – wskazującej, że „każdy ma prawo do edukacji włączającej, charakteryzującej się dobrą jakością, szkoleń i uczenia się przez całe życie w celu utrzymania i nabywania umiejętności, które pozwolą mu w pełni uczestniczyć w życiu społeczeństwa i skutecznie radzić sobie ze zmianami na rynku pracy”, a także czwartej zasady –

¹² OECD (2015), Skills for Social Progress: The Power of Social and Emotional Education, <http://www.oecd.org/edu/skills-for-social-progress-9789264226159-en.htm>

¹³ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (2006/962/WE).

¹⁴ (2006/962/WE), zob. przypis 13.

wzmocnienia prawa do „terminowego i dostosowanego do potrzeb wsparcia na rzecz poprawy perspektyw zatrudnienia lub prowadzenia działalności na własny rachunek”, w tym prawa do „otrzymania wsparcia w poszukiwaniu pracy, szkoleniu się i zmianie kwalifikacji zawodowych”.

- wsparcie rozwoju europejskiego obszaru edukacji dzięki uzgodnieniu kompetencji kluczowych, niezbędnych wszystkim uczącym się, wspieraniu mobilności uczących się i kadry edukacyjnej oraz wspieraniu w szczególności rozwoju kompetencji językowych, celem ułatwienia mobilności i współpracy w Europie;
- wsparcie rozwoju kompetencji w zakresie przedsiębiorczości, aby rozwinąć niezbędne umiejętności i postawy, w tym kreatywność, podejmowanie inicjatywy, pracę zespołową, rozumienie zagrożeń i poczucie odpowiedzialności;
- reagowanie na zmieniające się wymagania w odniesieniu do kompetencji, w tym umiejętności podstawowych, kompetencji cyfrowych, kompetencji w zakresie nauk przyrodniczych, technologii, inżynierii i matematyki (STEM) oraz zwrócenie uwagi na środki wspierające rozwój kompetencji w tych obszarach;
- zwrócenie uwagi na rolę aktywnego obywatelstwa, wspólnych wartości i praw podstawowych;
- uwzględnienie wyników ustanowionej przez Organizację Narodów Zjednoczonych (ONZ) dekady edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju oraz impulsu zapewnionego dzięki przyjętemu przez ONZ celowi zrównoważonego rozwoju nr 4 – Edukacja 2030;
- wsparcie państw członkowskich, systemów kształcenia, szkolenia i uczenia się oraz kadry edukacyjnej w celu lepszego wspomaganie rozwoju kompetencji poprzez wskazanie dobrych praktyk służących wspieraniu rozwoju kompetencji kluczowych;
- wkład w kształtowanie przyszłych strategicznych ram europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia dzięki propagowaniu wspólnego rozumienia kompetencji kluczowych;
- wsparcie korzystania z takich źródeł europejskiego finansowania jak Erasmus+, europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne czy program „Horyzont 2020”.

W towarzyszącym dokumencie roboczym służb Komisji przedstawiono dalsze informacje dotyczące wcześniejszych doświadczeń z wdrażania przyjętego w 2006 r. zalecenia w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, analiz wspierających nowe zalecenie w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, a także przykłady istniejących strategii i projektów wspomagających rozwój kompetencji w perspektywie uczenia się przez całe życie.

Kontekst

Kompetencje kluczowe to te kompetencje, których wszystkie osoby potrzebują do samorealizacji i rozwoju osobistego, zatrudnienia, włączenia społecznego i aktywnego obywatelstwa. Składają się one z „wiedzy, umiejętności i postaw”, wykraczając poza koncepcję samej „wiedzy” (akademickiej).

W przyjętych w 2006 r. Europejskich ramach odniesienia dla kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (zwanym dalej „ramami odniesienia”) zdefiniowano osiem kompetencji kluczowych:

- porozumiewanie się w języku ojczystym;

- porozumiewanie się w językach obcych;
- kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne;
- kompetencje informatyczne;
- umiejętność uczenia się;
- kompetencje społeczne i obywatelskie;
- inicjatywność i przedsiębiorczość oraz
- świadomość i ekspresja kulturalna.

Od czasu ich przyjęcia ramy odniesienia i leżące u ich podstaw koncepcje były wykorzystywane przez państwa członkowskie i zainteresowane podmioty; większość państw członkowskich wdrożyła powiązane z nimi reformy. Istnieje ogromna różnorodność tych reform, a ponadto państwa członkowskie z czasem dostosowały definicje kompetencji kluczowych. Większość reform dotyczyła edukacji szkolnej lub kształcenia i szkolenia zawodowego. Obserwuje się postępy w odniesieniu do tych kompetencji kluczowych, które można łatwo powiązać z tradycyjnymi „przedmiotami” szkolnymi, takimi jak komunikacja w języku ojczystym i językach obcych lub kompetencje matematyczne, a nie w kompetencjach wykraczających poza granice tradycyjnych „przedmiotów”, takich jak umiejętność uczenia się, przedsiębiorczość czy kompetencje społeczne i obywatelskie¹⁵.

Systemy kształcenia, szkolenia i uczenia się napotykają na wyzwania w stosowaniu ukierunkowanych na kompetencje podejść do nauczania i uczenia się. Przejście z dość statycznej koncepcji treści programowych do dynamicznej definicji wiedzy, umiejętności i postaw, które uczący się musi opanować w procesie uczenia się, wymaga zmiany paradygmatu w kształceniu, szkoleniu i uczeniu się, mającej wpływ na sposób jej organizacji i oceny.

Co więcej, potrzeby kompetencyjne nie są stałe; zmieniają się w okresie całego życia. Kompetencje nabywane w szkole muszą być rozwijane, aby odpowiadać potrzebom przez całe życie; utrzymanie aktualności kompetencji i nabywanie nowych w odpowiedzi na zmieniające się potrzeby jest procesem trwającym całe życie. Z tego względu każdy potrzebuje możliwości rozwoju swoich kompetencji przez całe życie.

Niniejsze zalecenie nie tylko zawiera zaktualizowane europejskie ramy odniesienia kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, ale również wskazuje dobre praktyki, wspierające rozwój ukierunkowanych na kompetencje podejść do kształcenia i szkolenia, w tym kształcenia pozaformalnego i w perspektywie uczenia się przez całe życie.

• **Spójność z przepisami obowiązującymi w tym obszarze polityki**

We wspólnym sprawozdaniu Rady i Komisji z 2015 r. z wdrażania strategicznych ram europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia (ET 2020) określono jasne priorytety, polegające na opracowaniu „odpowiedniej i wysokiej jakości wiedzy, umiejętności i kompetencji, nabywanych w procesie uczenia się przez całe życie, z naciskiem na efekty uczenia się sprzyjające zdolności do zatrudnienia, innowacjom, aktywnemu obywatelstwu i dobrostanowi”¹⁶.

¹⁵ Komisja Europejska (2017), Literature review of reforms related to 2006 European Framework of Key Competences for lifelong learning https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/key-competences-consultation-2017-strategy_en.pdf

¹⁶ Wspólne sprawozdanie Rady i Komisji z 2015 r. z wdrażania strategicznych ram europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia (ET 2020) – Nowe priorytety współpracy europejskiej w dziedzinie kształcenia i szkolenia, [Dz.U. 2015/C417/04](https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/key-competences-consultation-2017-strategy_en.pdf).

W komunikacie Komisji w sprawie wzmocnienia tożsamości europejskiej dzięki edukacji i kulturze¹⁷ wzywa się do inwestowania w ludzi i ich kształcenie oraz do zapewnienia, by systemy kształcenia i szkolenia ułatwiały wszystkim uczącym się nabywanie wiedzy, umiejętności i kompetencji uznawanych za niezbędne w dzisiejszym świecie. Wskazuje się w nim również na silne powiązanie między wspólnym rozumieniem kompetencji, których każda osoba potrzebuje, a utworzeniem europejskiego obszaru edukacji.

W Nowym europejskim programie na rzecz umiejętności zapowiedziano przegląd zalecenia Rady w sprawie kompetencji kluczowych z 2006 r., służący uzyskaniu wspólnego i bardziej aktualnego rozumienia kompetencji kluczowych, dalszemu promowaniu uwzględniania ich w programach kształcenia i szkolenia oraz zapewnieniu podstawy dla ich lepszego rozwoju i oceny¹⁸.

W inicjatywie „Inwestowanie w młodzież Europy”, przyjętej 7 grudnia 2016 r.¹⁹, i późniejszych komunikatach w sprawie rozwoju szkół i doskonałego poziomu nauczania²⁰, a także odnowionego programu dla szkolnictwa wyższego²¹, przyjętych w maju 2017 r., Komisja dodatkowo podkreślała potrzebę inwestowania w rozwój kompetencji oraz dodatkowe ambicje w tej dziedzinie.

W przyjętym w grudniu 2016 r. zaleceniu Rady w sprawie ścieżek poprawy umiejętności – nowe możliwości dla dorosłych zaleca się, by osobom dorosłym o niskim poziomie umiejętności, wiedzy i kompetencji zaoferować, w zależności od ich indywidualnych potrzeb, możliwość osiągnięcia minimalnego poziomu umiejętności czytania i pisania, rozumowania matematycznego oraz kompetencji cyfrowych; lub nabycia szerszego zestawu umiejętności, wiedzy i kompetencji, opartych na zaleceniu w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie z 2006 r.

W zaleceniu Rady z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego²² zachęcano państwa członkowskie, by najpóźniej w 2018 roku posiadać – stosownie do krajowych uwarunkowań i krajowej specyfiki oraz w stopniu, w jakim uznają to za właściwe – rozwiązania dotyczące walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, które pozwolą osobom indywidualnym uzyskać w wyniku procesu walidacji potwierdzenie wiedzy, umiejętności i kompetencji zdobytych w drodze uczenia się pozaformalnego i nieformalnego oraz uzyskać pełną lub, w stosownym przypadku, częściową kwalifikację.

Zalecenie Rady z dnia 22 maja 2017 r. w sprawie europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie i uchylające zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie²³ zapewnia wspólne ramy odniesienia, ułatwiając osobom i organizacjom porównywanie różnych systemów kwalifikacji oraz poziomów kwalifikacji na podstawie tych systemów.

Ramy Europass²⁴ pomagają ludziom lepiej komunikować i opisywać swoje kompetencje i kwalifikacje.

¹⁷ COM(2017) 673, zob. przypis 6.

¹⁸ Komunikat Komisji „Nowy europejski program na rzecz umiejętności”, [COM\(2016\)381](#).

¹⁹ Komunikat Komisji „Inwestowanie w młodzież Europy”, COM(2016) 940; Komunikat Komisji „Poprawa i modernizacja edukacji”, [COM\(2016\)941](#).

²⁰ Komunikat Komisji „Rozwój szkół i doskonały poziom nauczania warunkiem dobrego startu życiowego”, [COM\(2017\)248](#).

²¹ Komunikat Komisji dotyczący odnowionego programu UE dla szkolnictwa wyższego, [COM\(2017\)247](#).

²² Zalecenie Rady z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, [Dz.U. /C398/01](#).

²³ Zalecenie Rady z dnia 22 maja 2017 r. w sprawie europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie, [Dz.U. /C 189/15](#).

²⁴ Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie jednolitych ram wspólnotowych dla przejrzystości kwalifikacji i kompetencji ([2004/2241/WE](#)).

- **Spójność z innymi politykami Unii**

W swoim komunikacie w sprawie wzmocnienia tożsamości europejskiej dzięki edukacji i kulturze Komisja podkreśliła, że edukacja stanowi podstawę kreatywnej i wydajnej siły roboczej, a w efekcie – odpornej gospodarki. Podkreśliła potrzebę inwestowania w ludzi, ich kompetencje i szanse. Szczególnie odwołała się do konieczności wzmocnienia wysiłków na rzecz wspomagania rozwoju kompetencji kluczowych²⁵.

W Europejskim filarze praw socjalnych podkreśla się „prawo do edukacji włączającej, charakteryzującej się dobrą jakością, szkoleń i uczenia się przez całe życie w celu utrzymania i nabywania umiejętności, które pozwolą [każdemu] w pełni uczestniczyć w życiu społeczeństwa i skutecznie radzić sobie ze zmianami na rynku pracy” a także „prawo do doskonalenia zawodowego i zmiany kwalifikacji zawodowych”²⁶.

We wniosku dotyczącym zalecenia Rady w sprawie wspólnych wartości, edukacji włączającej i europejskiego wymiaru nauczania²⁷ w szczególności zwraca się uwagę na kompetencje obywatelskie, które opisano w załączniku do niniejszego zalecenia. Określono w nim szereg działań możliwych do podjęcia przez państwa członkowskie przy wsparciu Unii.

W komunikacie Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów w sprawie planu działania na rzecz edukacji cyfrowej²⁸ określa się, w jaki sposób systemy kształcenia i szkolenia mogą w większym stopniu skorzystać z innowacji i technologii cyfrowych oraz wspomóc rozwój odpowiednich kompetencji cyfrowych, niezbędnych do życia i pracy w epoce szybkich zmian cyfrowych. Plan działania na rzecz edukacji cyfrowej w szczególności koncentruje się na systemach kształcenia i szkolenia wstępnego, obejmując szkoły, kształcenie i szkolenie zawodowe oraz szkolnictwo wyższe.

2. PODSTAWA PRAWNA, POMOCNICZOŚĆ I PROPORCJONALNOŚĆ

- **Podstawa prawna**

Niniejsza inicjatywa jest zgodna z art. 165 i 166 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE). Art. 165 stanowi, że Unia przyczynia się do rozwoju edukacji o wysokiej jakości poprzez zachęcanie do współpracy między państwami członkowskimi oraz, jeśli jest to niezbędne, poprzez wspieranie i uzupełnianie ich działalności, w pełni szanując odpowiedzialność państw członkowskich za treść nauczania i organizację systemów edukacyjnych. Art. 166 stanowi, że Unia urzeczywistnia politykę kształcenia zawodowego, która wspiera i uzupełnia działanie państw członkowskich, w pełni szanując odpowiedzialność państw członkowskich za treść i organizację kształcenia zawodowego.

W ramach niniejszej inicjatywy nie proponuje się rozszerzenia uprawnień regulacyjnych UE ani wiążących zobowiązań dla państw członkowskich. Państwa członkowskie podejmą decyzje, stosownie do ich sytuacji krajowej, na temat sposobu wdrażania niniejszego zalecenia.

- **Pomocniczość (w przypadku kompetencji niewyłącznych)**

Chociaż wiele państw członkowskich ustanowiło własne krajowe ramy kompetencji, służące nadawaniu kierunków kształceniu i szkoleniu, obecnie w bardzo ograniczonym stopniu

²⁵ COM(2017) 673, zob. przypis 6.

²⁶ COM(2017) 250, zob. przypis 11.

²⁷ COM(2018) 23.

²⁸ COM(2018) 22.

dokonywane wymiany dobrych praktyk, aby dodatkowo wspomagać nauczanie i uczenie się ukierunkowane na kompetencje.

Wartość dodana niniejszego zalecenia na poziomie Unii przejawia się w zdolności Unii do:

- opracowania wspólnych ram odniesienia dla potrzebnych kompetencji kluczowych;
- propagowania wspólnego rozumienia uczenia się przez całe życie;
- ułatwiania rozpowszechniania wiedzy, informacji specjalistycznych i dobrych praktyk;
- wspierania inicjatyw na poziomie UE, służących wspomaganiu rozwoju kompetencji;
- wspierania rozwoju ram kompetencji, ułatwiających definiowanie wyników nauczania i tworzących podstawę dla praktyk oceny i walidacji;
- wspierania oceny rozwoju kompetencji i monitorowania postępu na poziomie UE.

- **Proporcjonalność**

Wniosek wzmacnia wspólne rozumienie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie i tworzy podstawę dla państw członkowskich i Komisji do rozpowszechniania dobrych praktyk i opracowywania strategii na poziomie krajowym i UE, wspierających nabywanie kompetencji kluczowych. Wniosek obejmuje wszystkie etapy kształcenia i szkolenia, uczenie się formalne, pozaformalne i nieformalne oraz wszystkie grupy wiekowe. Ponieważ zobowiązania podejmowane przez państwa członkowskie będą miały charakter dobrowolny, a każde państwo będzie samodzielnie decydować o stosowanym podejściu, środek uznaje się za proporcjonalny.

- **Wybór instrumentu**

Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, dla ułatwienia realizacji celów określonych w jego art. 165 i 166, zapewnia Radzie mandat do przyjmowania zaleceń na wniosek Komisji.

Zalecenie Rady stanowi odpowiedni instrument w dziedzinie kształcenia i szkolenia, w której UE ma kompetencje wspierające, i instrument ten był często wykorzystywany do działań na szczeblu europejskim w dziedzinie kształcenia i szkolenia. Jako instrument prawny zalecenie wyraża zobowiązanie państw członkowskich do wprowadzenia środków opisanych w jego tekście oraz zapewnia bardziej solidną polityczną podstawę współpracy w tej dziedzinie, przy pełnym poszanowaniu kompetencji państw członkowskich w dziedzinie kształcenia i szkolenia.

3. WYNIKI OCEN EX POST, KONSULTACJI Z ZAINTERESOWANYMI STRONAMI I OCEN SKUTKÓW

- **Oceny ex post/oceny adekwatności obowiązującego prawodawstwa**

Nie dotyczy.

- **Konsultacje z zainteresowanymi stronami**

Począwszy od Forum Edukacji, Szkolenia i Młodzieży, zorganizowanego w październiku 2016 r., przeprowadzono szereg spotkań konsultacyjnych i seminariów eksperckich poświęconych temu zagadnieniu. Przegląd zalecenia z 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych był również przedmiotem szerokiej dyskusji z przedstawicielami państw

członkowskich na spotkaniach Grupy wysokiego szczebla ET 2020, spotkaniach dyrektorów generalnych ds. edukacji szkolnej, kształcenia i szkolenia zawodowego i szkolnictwa wyższego, a także Komitetu Doradczego ds. Kształcenia i Szkolenia Zawodowego, Komitetu ds. Kultury oraz Grupy doradczej ds. Youthpass.

W okresie od 22 lutego do 19 maja 2017 r. przeprowadzono konsultacje publiczne w internecie, których rezultatem było prawie 500 odpowiedzi i przedłożenie 69 stanowisk. Opinie wyraziły zarówno ministerstwa edukacji, jak i zainteresowane podmioty pozarządowe. Proces konsultacji zakończył się konferencją, zorganizowaną w Brukseli dnia 14 czerwca 2017 r.²⁹.

Wyniki konsultacji potwierdzają znaczenie europejskich ram odniesienia dla kompetencji kluczowych. Respondenci potwierdzili potrzebę wprowadzenia zmian w celu zapewnienia dostosowania do zmian politycznych, społecznych, gospodarczych, ekologicznych i technicznych, które zaszły w ostatnim dziesięcioleciu.

Najważniejsze wnioski z internetowych konsultacji publicznych:

- większość respondentów docenia ramy odniesienia jako właściwe narzędzie na rzecz
- kształcenia, szkolenia i uczenia się (77 %);
- w większości wkładów dostrzeżono potrzebę wprowadzenia drobnych zmian w ramach odniesienia (65 %);
- respondenci podkreślali potrzebę dalszego wspierania korzystania z ram odniesienia oraz
- wspierania ukierunkowanego na kompetencje kształcenia, szkolenia i uczenia się w Europie.

W konsultacjach internetowych, stanowiskach pisemnych i na spotkaniach/konferencjach konsultacyjnych podkreślano potrzebę:

- reagowania na zapotrzebowania na kompetencje w zakresie czytania i pisania, języków i komunikowania się w obecnych wielojęzycznych i zróżnicowanych kulturowo społeczeństwach;
- reagowania na gwałtownie zmieniające się otoczenie cyfrowe i technologiczne poprzez aktualizację definicji kompetencji cyfrowych. Aktualizacja powinna obejmować doświadczenia zdobyte przy opracowywaniu i wspieraniu korzystania z powszechnie stosowanych ram kompetencji cyfrowych³⁰;
- dalszego usprawniania rozwoju kompetencji w dziedzinach matematyki, nauk przyrodniczych i technologii;
- zwrócenia uwagi na znaczenie umiejętności osobistych i interpersonalnych, często określanych mianem umiejętności „życiowych”, „społeczno-emocjonalnych” lub „miękkich”, ponieważ pomagają one jednostkom reagować na niepewność i zmiany. Sugerowano dalsze wzmocnienie w ramach odniesienia takich umiejętności, jak krytyczne myślenie, praca zespołowa, umiejętności międzykulturowe i rozwiązywanie problemów;

²⁹ Komisja Europejska (2017) Sprawozdanie z wyników konsultacji z zainteresowanymi stronami https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/2017-key-competences-consultation-review_en.pdf.

³⁰ Komisja Europejska (2014), Ramy kompetencji cyfrowych, <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomp/digital-competence-framework>.

- podkreślenia w zaleceniu zagadnienia zrównoważonego rozwoju, po zakończeniu ustanowionej przez ONZ Dekady Edukacji dla Zrównoważonego Rozwoju (2005–2014) oraz biorąc pod uwagę globalne cele zrównoważonego rozwoju, w tym w zakresie kształcenia, do 2030 r.;
- zwrócenia uwagi na kompetencje obywatelskie oraz rolę aktywnej postawy obywatelskiej, wspólnych wartości i praw człowieka. Coraz większe znaczenie ma wzmacnianie pozycji jednostek do działania jako odpowiedzialne, aktywne osoby, mogące wnieść wkład w pokojowe, tolerancyjne, włączające i bezpieczne społeczeństwa. W tym kontekście sugerowano również wzmocnienie umiejętności korzystania z mediów i umiejętności międzykulturowych;
- uwypuklenia kreatywności, zdolności do planowania procesów i zarządzania nimi oraz radzenia sobie z zagrożeniami jako elementów procesu podejmowania świadomych decyzji, będącego kluczowym wymiarem kompetencji w zakresie przedsiębiorczości. Wyrażano preferencje dla ujednolicenia zaktualizowanych definicji z ramami EntreComp³¹;
- uwzględnienia szerszego zakresu współczesnych form wyrazu kulturowego oraz włączenia elementu rozwoju własnej tożsamości kulturowej. Należy zwrócić uwagę na pozytywne i otwarte nastawienie do innych kultur i różnic kulturowych.

Konsultacje potwierdziły, że stosowanie ram odniesienia koncentrowało się na uczeniu się formalnym w szkołach podstawowych i średnich. Z tego względu konieczne jest silniejsze powiązanie z innymi rodzajami kształcenia i szkolenia, na przykład wczesną edukacją i opieką nad dzieckiem, kształceniem i szkoleniem zawodowym, szkolnictwem wyższym, kształceniem dorosłych i uczeniem się pozaformalnym.

Wreszcie, w celu dalszego wspomagania korzystania z ram odniesienia, zasugerowano wzmocnienie wskazówek i wsparcia dla kadry edukacyjnej i szkoleniowej oraz zbadanie metod wspierania podejść do oceny, zarówno w ramach procesów nauczania i uczenia się, jak i na potrzeby zarządzania kształceniem i szkoleniem.

• **Gromadzenie i wykorzystanie wiedzy eksperckiej**

Wniosek opiera się na szerokim spektrum sprawozdań i badań dotyczących wpływu reform w państwach członkowskich i właściwych projektów współfinansowanych ze środków UE, które były efektem przyjęcia w 2006 r. zaleceń w sprawie kompetencji kluczowych. We wspólnym sprawozdaniu Rady i Komisji Europejskiej z 2010 r. przeanalizowano pierwsze doświadczenia państw członkowskich w zakresie przedstawiania się na programy edukacyjne i szkoleniowe ukierunkowane na kompetencje³². Ustalenia poczynione przez KeyCoNet³³, europejską sieć strategiczną w zakresie rozwoju kompetencji w edukacji szkolnej, a także sprawozdanie Eurydice z 2012 r.³⁴ zapewniają dobry przegląd stosowania ram odniesienia

³¹ Komisja Europejska (2017), Ramy kompetencji w zakresie przedsiębiorczości, <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/euro-scientific-and-technical-research-reports/entrecomp-entrepreneurship-competence-framework>.

³² Wspólne sprawozdanie Rady i Komisji z 2010 r. z postępów w realizacji programu prac „Edukacja i szkolenie 2010” (2010/C 117/01).

³³ Key Competence Development in Europe. Catalogue of Initiatives <http://keyconet.eun.org>.

³⁴ Komisja Europejska (2012), Developing Key Competences at School in Europe: Challenges and Opportunities for Policy, https://www.ddooss.org/informes/School_in_Europe.pdf.

w edukacji szkolnej. Sprawozdania CEDEFOP³⁵ umożliwiają rozpoznanie zakresu, w jakim ramy odniesienia odgrywały rolę w kształceniu i szkoleniu zawodowym.

Materiały zbierano również za pomocą badań realizowanych w celu przeglądu – w tym przeglądu literatury – stosowania europejskich ram odniesienia oraz analizy porównawczej międzynarodowych lub krajowych ram kompetencji³⁶.

W odniesieniu do poszczególnych kompetencji prace opierały się na badaniach i sprawozdaniach w danych obszarach, na przykład niedawnych sprawozdaniach dotyczących umiejętności czytania i pisanie oraz uczenia się języków³⁷, kształcenia w naukach przyrodniczych³⁸, kształcenia społecznego i emocjonalnego³⁹, kształcenia obywatelskiego⁴⁰, kształcenia przedsiębiorczości⁴¹, kompetencji obywatelskich⁴² oraz świadomości i ekspresji kulturalnej⁴³.

W przeglądzie wzięto również pod uwagę sprawozdania i badania OECD, UNESCO i Rady Europy, które biorą udział w definiowaniu ram kompetencji w obszarach kształcenia, szkolenia i uczenia się⁴⁴. Kolejnym ważnym źródłem informacji były prace Wspólnego Centrum Badawczego (JRC), szczególnie w obszarach kompetencji cyfrowych i w zakresie przedsiębiorczości⁴⁵.

- **Ocena skutków**

Zważywszy na uzupełniający charakter tych działań wobec inicjatyw państw członkowskich, dobrowolny charakter proponowanych działań i zakresu oczekiwanych skutków, nie przeprowadzono oceny skutków. Podstawą opracowania wniosku były poprzednie badania, konsultacje z państwami członkowskimi i konsultacje publiczne.

- **Sprawność regulacyjna i uproszczenie**

Nie dotyczy.

- **Prawa podstawowe**

Nie dotyczy.

³⁵ CEDEFOP (2015) Stronger VET for better lives, <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/3067>; CEDEFOP (2016) Key competences in vocational education and training, <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/country-reports/key-competences-in-vet>.

³⁶ Komisja Europejska (2017), Literature review of reforms related to 2006 European Framework of Key Competences for lifelong learning; Komisja Europejska (2017), Support of the stakeholder consultation in the context of the Key Competences Review, Report 1: Comparative Analysis of national and international competence frameworks.

³⁷ Komisja Europejska (2017) Rethinking language and linguistic diversity in schools, https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/rethinking-language-report_en.pdf.

³⁸ Komisja Europejska (2015), Science education for responsible citizenship, http://ec.europa.eu/research/swafs/pdf/pub_science_education/KI-NA-26-893-EN-N.pdf, Komisja Europejska (2011), Science education in Europe: National policies, practices and research, http://ec.europa.eu/research/science-society/document_library/pdf_06/report-rocand-on-science-education_en.pdf.

³⁹ Cefai C.; Bartolo P. A.; Cavioni V.; Downes P. (2017); Integrating Social and Emotional Education (SEE) in the School Curriculum across the EU, sprawozdanie NESET II, Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej, dotychczas nieopublikowane.

⁴⁰ Komisja Europejska (2017 r.) Entrepreneurship Education at School in Europe, https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/news/20171106-citizenship-education-school-europe-2017_en.

⁴¹ Komisja Europejska (2016 r.) Entrepreneurship Education at School in Europe, <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/images/4/45/195EN.pdf>.

⁴² IEA (2017) International Civic and Citizenship Study (ICCS) (Międzynarodowe badanie obywatelskie, ICCS), dotychczas nieopublikowane; JRC (2011) Civic Competence Composite Indicator (CCCI-2): Measuring Young People's Civic Competence across Europe based on the IEA International Citizenship and Civic Education study, <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC68398/lbna25182enn.pdf>.

⁴³ Komisja Europejska (2016) Cultural Awareness and Expression Handbook <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6066c082-e68a-11e5-8a50-01aa75ed71a1>.

⁴⁴ UNESCO Global Citizenship Education, <https://en.unesco.org/gced>; Rada Europy, Ramy odniesienia kompetencji na rzecz kultury demokratycznej; OECD Edukacja 2030, <https://www.coe.int/en/web/education/competences-for-democratic-culture>.

⁴⁵ Ramy kompetencji cyfrowych; Ramy kompetencji w zakresie przedsiębiorczości, zob. przypisy 30 i 31.

4. WPLYW NA BUDŻET

Niniejsza inicjatywa nie będzie wymagać dodatkowych zasobów z budżetu UE.

5. INNE ELEMENTY

- **Plany wdrożenia i monitorowanie, ocena i sprawozdania**

W celu wsparcia wdrażania Komisja proponuje opracowanie we współpracy z państwami członkowskimi wytycznych uzupełniających, które odpowiadają na niedociągnięcia we wdrażaniu ukierunkowanego na kompetencje nauczania i uczenia się.

Komisja zamierza informować o stosowaniu zaleceń w kontekście europejskiej współpracy w obszarze kształcenia, szkolenia i uczenia się.

- **Dokumenty wyjaśniające (w przypadku dyrektyw)**

Nie dotyczy.

- **Szczegółowe objaśnienia poszczególnych przepisów wniosku**

Przepisy państw członkowskich

Zachęca się państwa członkowskie do wzmacniania rozwoju kompetencji kluczowych dla wszystkich uczących się, w szczególności osób uczących się pochodzących ze środowisk defaworyzowanych. Zachęca się je do wzmocnienia wysiłków na rzecz podniesienia w szczególności poziomów opanowania umiejętności podstawowych (czytanie i pisanie, rozumowanie matematyczne oraz podstawowe kompetencje cyfrowe), kompetencji cyfrowych i przedsiębiorczości, kompetencji STEM, a także językowych. Proponuje się, aby państwa członkowskie wzmocniły swoje wsparcie dla ukierunkowanych na kompetencje podejść do nauczania i uczenia się, we wszystkich systemach kształcenia, szkolenia i uczenia się, o ile to konieczne.

Oprócz zaktualizowanych europejskich ram odniesienia dla kompetencji kluczowych, zaleca się kilka dobrych praktyk służących wspomaganiu pracowników we wszystkich systemach kształcenia, szkolenia i uczenia się, w uczeniu się ukierunkowanym na kompetencje oraz dalszym rozwoju oceny kompetencji kluczowych. Wspieranie rozwoju kompetencji kluczowych wymaga opracowania i stosowania różnorodnych wspomagających podejść do uczenia się i ich kontekstów. Państwa członkowskie zachęca się do wspierania ich dalszego rozwoju.

W zaleceniu podkreśla się również potrzebę wsparcia celów zrównoważonego rozwoju ONZ poprzez włączenie ich w główny nurt kształcenia, szkolenia i uczenia się nieformalnego.

Zachęca się państwa członkowskie do informowania o doświadczeniach i postępach w zapewnianiu kompetencji kluczowych.

Przepisy Komisji

Komisja proponuje opracowanie dodatkowych wytycznych dotyczących ukierunkowanych na kompetencje podejść do kształcenia, szkolenia i uczenia się oraz wspieranie inicjatyw służących rozwojowi i propagowaniu edukacji dla zrównoważonego rozwoju, w świetle przyjętego przez ONZ celu zrównoważonego rozwoju nr 4, dotyczącego włączającej i równej edukacji o wysokiej jakości i możliwości uczenia się przez całe życie dla wszystkich⁴⁶.

⁴⁶

Cel zrównoważonego rozwoju ONZ nr 4, <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg4>

Komisja proponuje opracowanie tablicy wyników w celu monitorowania rozwoju kompetencji kluczowych oraz zapewniania informacji o środkach wdrażanych w celu wspierania rozwoju kompetencji. Komisja zamierza opracować wniosek w sprawie przyszłych europejskich benchmarków w rozwoju kompetencji w świetle kolejnego cyklu strategicznych ram europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia.

Wniosek

ZALECENIE RADY

w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie

(Tekst mający znaczenie dla EOG)

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 165 i 166,

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) Pierwsza zasada europejskiego filaru praw socjalnych⁴⁷ stanowi, że każdy ma prawo do edukacji włączającej, charakteryzującej się dobrą jakością, szkoleń i uczenia się przez całe życie w celu utrzymania i nabywania umiejętności, które pozwolą mu w pełni uczestniczyć w życiu społeczeństwa i skutecznie radzić sobie ze zmianami na rynku pracy. Stanowi ona również prawo każdego „do terminowego i dostosowanego do potrzeb wsparcia na rzecz poprawy perspektyw zatrudnienia lub prowadzenia działalności na własny rachunek, szkolenia się i zmiany kwalifikacji zawodowych, dalszego kształcenia oraz wsparcia w poszukiwaniu pracy”. Wspieranie rozwoju kompetencji jest jednym z celów europejskiego obszaru edukacyjnego, który pozwoliłby na „wykorzystanie w pełni potencjału edukacji i kultury jako sił napędowych zatrudnienia, sprawiedliwości społecznej i aktywnego obywatelstwa, a także jako sposobu na doświadczenie europejskiej tożsamości w całej jej różnorodności”⁴⁸.
- (2) Ludzie potrzebują odpowiedniego zestawu umiejętności i kompetencji, by móc utrzymać obecny poziom życia, wspierać wysoki poziom zatrudnienia oraz wzmacniać spójność społeczną w kontekście przyszłego społeczeństwa i świata pracy⁴⁹. Pomaganie ludziom w całej Europie w nabywaniu umiejętności i kompetencji potrzebnych do samorealizacji, uzyskania szans na zatrudnienie i spójności społecznej stanowi wkład we wzmacnianie odporności Europy w okresie gwałtownych i głębokich przemian.
- (3) W 2006 r. Parlament Europejski i Rada Unii Europejskiej przyjęły zalecenie w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie. W przedmiotowym zaleceniu zwrócono się do państw członkowskich o „rozwijanie oferty kompetencji kluczowych dla wszystkich w ramach ich strategii uczenia się przez całe życie, w tym strategii osiągnięcia powszechnej alfabetyzacji”, a także wykorzystanie dokumentu „Kompetencje kluczowe w procesie uczenia się przez całe

⁴⁷ COM(2017) 250, zob. przypis 11.

⁴⁸ COM(2017) 673, zob. przypis 6.

⁴⁹ Komisja Europejska (2017), Dokument dotyczący społecznego wymiaru Europy, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/reflection-paper-social-dimension-europe_pl.pdf.

życie – Europejskie ramy odniesienia⁵⁰. Od czasu przyjęcia zalecenia stanowiło ono kluczowy dokument referencyjny dla rozwoju ukierunkowanego na kompetencje kształcenia, szkolenia i uczenia się.

- (4) Obecnie wymagania odnośnie do kompetencji uległy zmianie, wraz z większą liczbą miejsc pracy poddanych automatyzacji, istotniejszą rolą technologii we wszystkich obszarach pracy i życia, wzrastającym znaczeniem kompetencji społecznych, obywatelskich i w zakresie przedsiębiorczości, służących zapewnieniu odporności i zdolności dostosowania się do zmian.
- (5) Jednocześnie badania międzynarodowe, na przykład PISA⁵¹ czy PIAAC⁵², wskazują na utrzymujący się wysoki udział młodzieży i dorosłych, którzy mają niewystarczające umiejętności podstawowe. W 2015 r. co piąty uczeń miał poważne trudności w osiągnięciu wystarczającego poziomu umiejętności w zakresie czytania, matematyki lub nauk przyrodniczych⁵³. W niektórych krajach nawet co trzeci dorosły ma umiejętność czytania, pisanie i rozumowania matematycznego jedynie na najniższym poziomie⁵⁴. 44 % ludności UE ma niewystarczające kompetencje cyfrowe lub nie ma ich wcale (19 %)⁵⁵.
- (6) Z tego względu inwestowanie w umiejętności podstawowe jest ważniejsze, niż kiedykolwiek wcześniej. Kształcenie o wysokim poziomie jakości, w tym aktywności pozaprogramowe i szerokie podejście do rozwoju kompetencji, podnoszą poziomy osiągnięć w zakresie umiejętności podstawowych⁵⁶. Ponadto konieczne jest zbadanie nowych sposobów uczenia się w społeczeństwie, które staje się coraz bardziej mobilne i cyfrowe⁵⁷. Technologie cyfrowe wywierają wpływ na kształcenie, szkolenie i uczenie się przez rozwój elastyczniejszych warunków nauki, dostosowanych do potrzeb bardzo mobilnego społeczeństwa⁵⁸.
- (7) W Nowym europejskim programie na rzecz umiejętności zapowiedziano przegląd przyjętego w 2006 r. zalecenia w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, przyznając, że inwestowanie w umiejętności i kompetencje oraz we wspólne i aktualne rozumienie kompetencji kluczowych jest pierwszym krokiem ku wspieraniu kształcenia, szkolenia i uczenia się pozaformalnego w Europie⁵⁹.
- (8) W odpowiedzi na zmiany w społeczeństwie i gospodarce, uwzględniając dyskusje w sprawie przyszłości pracy oraz po przeprowadzeniu konsultacji publicznych w sprawie przeglądu zaleceń w sprawie kompetencji kluczowych z 2006 r., konieczna jest zmiana i aktualizacja zarówno zalecenia, jak i europejskich ram odniesienia dla kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, ze szczególnym naciskiem na promowanie postaw przedsiębiorczych.
- (9) Rozwój kompetencji kluczowych, ich walidacja oraz zapewnianie ukierunkowanego na kompetencje kształcenia, szkolenia i uczenia się powinno być ułatwiane dzięki

⁵⁰ (2006/962/WE), zob. przypis 13.

⁵¹ OECD, Program międzynarodowej oceny umiejętności uczniów, <http://www.oecd.org/pisa/>.

⁵² OECD, Międzynarodowe badanie kompetencji osób dorosłych, <http://www.oecd.org/skills/piaac/>.

⁵³ OECD (2016), Wyniki PISA 2015 r., zob. przypis 8.

⁵⁴ Komisja Europejska (2016), Monitor Kształcenia i Szkolenia 2016, zob. przypis 9.

⁵⁵ Komisja Europejska, Tabela wyników agendy cyfrowej 2017 r.

⁵⁶ OECD (2016), Wyniki PISA 2015 r., zob. przypis 8.

⁵⁷ Komisja Europejska (2017), Dokument otwierający debatę w sprawie wykorzystania możliwości płynących z globalizacji, zob. przypis 4.

⁵⁸ Komunikat Komisji „Nowe podejście do edukacji: Inwestowanie w umiejętności na rzecz lepszych efektów społeczno-gospodarczych”, [COM\(2012\) 669](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:52012C0669).

⁵⁹ COM(2016) 381, zob. przypis 18.

ustanowieniu dobrych praktyk w zakresie lepszego wspierania kadry edukacyjnej w realizacji jej zadań oraz usprawnienia jej kształcenia, a także w zakresie aktualizacji metod i narzędzi oceny i walidacji oraz wprowadzenia nowych i innowacyjnych form nauczania i uczenia się⁶⁰. Z tego względu, opierając się na doświadczeniach zebranych w ostatnim dziesięcioleciu, niniejsze zalecenie powinno wychodzić naprzeciw wyzwaniom w zakresie wdrażania ukierunkowanego na kompetencje kształcenia, szkolenia i uczenia się.

- (10) Wspieranie walidacji kompetencji umożliwi osobom uznanie ich kompetencji i uzyskanie pełnych lub – o ile to właściwe – częściowych kwalifikacji⁶¹. Ten proces może opierać się na istniejących ustaleniach dotyczących walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, a także na europejskich ramach kwalifikacji⁶², zapewniających wspólne ramy odniesienia służące porównywaniu poziomów kwalifikacji, wskazując kompetencje niezbędne do ich osiągnięcia. Ponadto ocena odgrywa istotną rolę w porządkowaniu procesu uczenia się i zapewnianiu wskazówek, ułatwiając jednostkom podnoszenie ich kompetencji również w kontekście zmieniających się wymogów rynku pracy⁶³.
- (11) Na kształt definicji zestawu kompetencji kluczowych niezbędnych dla samorealizacji, szans na zatrudnienie i włączenia społecznego wpływ miały nie tylko zmiany społeczne i gospodarcze, ale także różne inicjatywy podejmowane w Europie w ostatnim dziesięcioleciu. Szczególną uwagę zwrócono na poprawę umiejętności podstawowych, inwestowanie w uczenie się języków, wzmocnienie kompetencji cyfrowych i przedsiębiorczości, znaczenie wspólnych wartości w funkcjonowaniu naszych społeczeństw oraz zachęcanie większej liczby młodych ludzi do podejmowania karier związanych z nauką. Te zmiany powinny zostać odzwierciedlone w ramach odniesienia.
- (12) W celu zrównoważonego rozwoju nr 4.7 zwraca się uwagę na potrzebę zapewnienia, że „wszyscy uczący się przyswoją wiedzę i nabędą umiejętności potrzebne do promowania zrównoważonego rozwoju, w tym między innymi przez edukację na rzecz zrównoważonego rozwoju i zrównoważonego stylu życia, praw człowieka, równości płci, promowania kultury pokoju i niestosowania przemocy, globalnego obywatelstwa oraz docenienia różnorodności kulturowej i wkładu kultury w zrównoważony rozwój”⁶⁴. Cel ten znalazł odzwierciedlenie w zmianie ram odniesienia.
- (13) Nauka języków, które są coraz ważniejsze dla nowoczesnych społeczeństw, zrozumienia międzykulturowego i współpracy, odnosi korzyści z europejskiego systemu opisu kształcenia językowego⁶⁵. System ten ułatwia identyfikację głównych elementów kompetencji i wspiera proces uczenia się. Zapewnia on również podstawy

⁶⁰ Wspólne sprawozdanie Rady i Komisji z 2010 roku z postępów w realizacji programu prac „Edukacja i szkolenie 2010” (2010/C 117/01), zob. przypis 32; Wspólne sprawozdanie Rady i Komisji z 2015 r. z wdrażania strategicznych ram europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia (ET 2020) ([2015/C 417/04](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A2015/C_417/04)).

⁶¹ Dz.U. /C398/01, zob. przypis 22.

⁶² Dz.U. /C 189/15, zob. przypis 23.

⁶³ Rezolucja Rady z dnia 28 maja 2004 r. w sprawie wzmocnienia polityk, systemów i praktyk stosowanych w dziedzinie poradnictwa przez całe życie, http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/educ/104236.pdf; Rezolucja Rady z dnia 21 listopada 2008 r. w sprawie lepszego uwzględniania poradnictwa przez całe życie w strategiach uczenia się przez całe życie.

⁶⁴ Rezolucja Narodów Zjednoczonych przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne w dniu 25 września 2015 r. Przekształcanie naszego świata: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030, http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E.

⁶⁵ Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocena (CEFR) <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages>.

dla ogólnego definiowania kompetencji językowych i znajduje odbicie w zmianie ram odniesienia.

- (14) Opracowanie ram kompetencji cyfrowych⁶⁶ i ram kompetencji w zakresie przedsiębiorczości⁶⁷ okazało się cenne dla wspierania rozwoju kompetencji. Analogicznie przyjęte przez Radę Europy Ramy odniesienia kompetencji na rzecz kultury demokratycznej⁶⁸ stanowią wszechstronny zestaw wartości, umiejętności i postaw potrzebnych dla odpowiedniego uczestnictwa w społeczeństwach demokratycznych. To wszystko wzięto odpowiednio pod uwagę przy aktualizacji ram odniesienia.
- (15) Aby zachęcić większą liczbę młodych ludzi do wybrania karier związanych z naukami przyrodniczymi, technologią, inżynierią i matematyką (STEM), w inicjatywach w całej Europie zaczęto ściślej łączyć kształcenie naukowe ze sztuką i innymi dziedzinami, za pomocą uczenia się opartego na samodzielnych poszukiwaniach i włączając szerokie spektrum podmiotów społecznych i sektorów przemysłu⁶⁹. Chociaż z biegiem lat definicja tych kompetencji nie uległa wielkim zmianom, wspomaganie rozwoju kompetencji STEM staje się coraz ważniejsze, co wymaga odzwierciedlenia w niniejszym zaleceniu.
- (16) Biorąc pod uwagę doświadczenia wynikające z pracy z młodzieżą, wolontariatu oraz sportu na poziomie najbliższym obywatelowi, widoczne stają się waga i znaczenie uczenia się pozaformalnego. Uczenie się pozaformalne odgrywa istotną rolę we wspomaganiu rozwoju najważniejszych umiejętności międzyludzkich, komunikacyjnych i poznawczych, takich jak: krytyczne myślenie, umiejętności analityczne, kreatywność, umiejętność rozwiązywania problemów i odporność, które ułatwiają młodym ludziom wchodzenie w dorosłość, aktywne obywatelstwo i życie zawodowe⁷⁰. Ustanowienie lepszej współpracy między różnymi systemami uczenia pomaga wspierać różnorodne podejścia do uczenia się i ich kontekstów⁷¹.
- (17) Dla rozwiązania problemów związanych z rozwojem kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie należy zapewnić wsparcie na wszystkich etapach ścieżek kształcenia, szkolenia i uczenia się na rzecz rozwoju wczesnej edukacji i opieki nad dziećmi⁷², dalszej poprawy edukacji szkolnej i zapewnienia doskonałego nauczania⁷³, zapewnienia ścieżek poprawy umiejętności dla nisko wykwalifikowanych dorosłych⁷⁴, a także dalszego rozwoju wstępnego i ustawicznego kształcenia i szkolenia zawodowego⁷⁵ oraz modernizacji szkolnictwa wyższego⁷⁶.

⁶⁶ Ramy kompetencji cyfrowych, zob. przypis 30.

⁶⁷ Ramy kompetencji w zakresie przedsiębiorczości, zob. przypis 31.

⁶⁸ Competences for democratic culture - Living together as equals in culturally diverse democratic societies (2016) <https://rm.coe.int/16806ccc07>.

⁶⁹ Komisja Europejska (2014), Science education for responsible citizenship, zob. przypis 38.

⁷⁰ Konkluzje Rady w sprawie roli pracy z młodzieżą we wspieraniu rozwijania podstawowych umiejętności życiowych młodych ludzi, które ułatwiają im pomyślne wchodzenie w dorosłość, aktywne obywatelstwo i życie zawodowe (22 maja 2017 r.), <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9547-2017-INIT/en/pdf>.

⁷¹ Konkluzje Rady w sprawie zwiększania międzysektorowej współpracy politycznej w celu skutecznego reagowania na wyzwania społeczno-ekonomiczne stojące przed młodzieżą (27 maja 2015 r.), [2015/C 172/03](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015H1224(01)&from=PL).

⁷² Konkluzje Rady w sprawie roli wczesnej edukacji i kształcenia podstawowego w stymulowaniu kreatywności, innowacyjności i kompetencji cyfrowych (27 maja 2015 r.), [2015/C 172/05](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015H1224(01)&from=PL).

⁷³ COM(2017) 248, zob. przypis 20.

⁷⁴ Zalecenie Rady z dnia 19 grudnia 2016 r. w sprawie ścieżek poprawy umiejętności: nowe możliwości dla dorosłych, [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016H1224\(01\)&from=PL](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016H1224(01)&from=PL).

⁷⁵ Dz.U. 2015/C 417/04, załącznik II.

⁷⁶ COM(2017) 247, zob. przypis 21.

- (18) Niniejsze zalecenie powinno objąć szerokie spektrum systemów kształcenia, szkolenia i uczenia się, zarówno formalnego, jak i pozaformalnego, w perspektywie uczenia się przez całe życie. Należy dążyć do przyjęcia wspólnego rozumienia kompetencji, które mogą wspierać przechodzenie pomiędzy tymi różnymi systemami uczenia się i współpracę między nimi. Określa się w nim dobre praktyki, które mogą wychodzić naprzeciw potrzebom kadry edukacyjnej, obejmującej nauczycieli, trenerów, edukatorów nauczycieli, kierowników instytucji edukacyjnych i szkoleniowych, pracowników odpowiedzialnych za szkolenie kolegów, badaczy i wykładowców akademickich, osoby pracujące z młodzieżą i edukatorów osób dorosłych, a także pracowników i zainteresowane podmioty rynku pracy. Niniejsze zalecenie odnosi się również do instytucji i organizacji, w tym partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego, które doradzają jednostkom i wspierają je w procesie podnoszenia ich kompetencji od najmłodszego wieku przez całe życie.
- (19) Niniejsze zalecenie jest w pełni zgodne z zasadami pomocniczości i proporcjonalności,

PRZYJMUJE NINIEJSZE ZALECENIE:

Państwa członkowskie powinny:

1. wspierać prawo do włączającej edukacji, szkolenia i uczenia się przez całe życie, charakteryzujących się wysokim poziomem jakości, oraz zapewnić wszystkim osobom szanse rozwoju kompetencji kluczowych dzięki pełnemu skorzystaniu z „Kompetencji kluczowych na rzecz uczenia się przez całe życie – europejskich ram odniesienia”, w brzmieniu określonym w załączniku, oraz
 - 1.1. wzmocnić rozwój kompetencji kluczowych od najmłodszych lat, dla wszystkich osób, w ramach krajowych strategii uczenia się przez całe życie;
 - 1.2. wspierać młodzież i dorosłych znajdujących się w trudnych warunkach lub mających szczególne potrzeby, w celu realizacji ich potencjału;
2. wspierać rozwój kompetencji kluczowych, zwracając szczególną uwagę na:
 - 2.1. podnoszenie poziomu opanowania podstawowych umiejętności (czytania, pisania, rozumowania matematycznego i podstawowych umiejętności informatycznych) jako podstawy dla dalszego uczenia się i udziału w społeczeństwie;
 - 2.2. wspomaganie nabywania kompetencji w dziedzinach nauk przyrodniczych, technologii, inżynierii i matematyki (STEM) oraz podejmowanie działań na rzecz zachęcania większej liczby młodych ludzi do wyboru karier w dziedzinach STEM;
 - 2.3. wspieranie i podnoszenie poziomu kompetencji informatycznych na wszystkich etapach kształcenia i szkolenia, we wszystkich grupach ludności;
 - 2.4. pielęgnowanie kompetencji w zakresie przedsiębiorczości, kreatywności i poczucia inicjatywy, szczególnie wśród młodzieży, w tym przez promowanie możliwości zdobycia przez młodych uczących się przynajmniej jednorazowo doświadczeń w zakresie przedsiębiorczości w okresie szkoły podstawowej lub średniej;
 - 2.5. podnoszenie poziomu kompetencji językowych i wspieranie uczących się w nauce różnych języków istotnych dla ich sytuacji zawodowej i życiowej;
3. ułatwiać nabywanie kompetencji kluczowych dzięki korzystaniu z dobrych praktyk, celem wsparcia rozwoju kompetencji kluczowych określonych w załączniku, w szczególności przez:

- 3.1. wspieranie różnorodnych podejść do uczenia się i ich kontekstów, w tym właściwego korzystania z technologii cyfrowych w systemach kształcenia, szkolenia i uczenia się;
- 3.2. zapewnianie wsparcia kadrze edukacyjnej w odniesieniu do ukierunkowanego na kompetencje uczenia się przez całe życie w systemach kształcenia, szkolenia i uczenia się;
- 3.3. wspieranie i dalszy rozwój oceny i walidacji kompetencji kluczowych;
- 3.4. wzmacnianie współpracy między systemami kształcenia, szkolenia i uczenia się na wszystkich etapach i w różnych dziedzinach, aby zwiększyć ciągłość rozwoju kompetencji u uczących się oraz rozwój innowacyjnych podejść do uczenia się;
- 3.5. ulepszanie narzędzi, zasobów i wytycznych w systemach kształcenia, szkolenia, zatrudnienia i innych systemach uczenia się, aby wspomagać jednostki w zarządzaniu ich ścieżkami uczenia się przez całe życie;
4. włączyć ambicje osiągnięcia ustanowionych przez ONZ celów zrównoważonego rozwoju w główny nurt kształcenia, szkolenia i uczenia się;
5. informować o zdobytych doświadczeniach i postępie w promowaniu kompetencji kluczowych we wszystkich dziedzinach kształcenia i szkolenia, w tym uczenia się pozaformalnego.

NINIEJSZYM Z ZADOWOLENIEM PRZYJMUJE, IŻ KOMISJA

6. wspiera wdrażanie zalecenia i stosowanie europejskich ram odniesienia przez ułatwianie wzajemnego uczenia się między państwami członkowskimi oraz rozwijanie we współpracy z państwami członkowskimi takich materiałów i narzędzi referencyjnych, jak:
 - 6.1. ramy dla poszczególnych kompetencji, ułatwiające rozwój i ocenę kompetencji⁷⁷;
 - 6.2. oparte na dowodach wskazówki dotyczące nowych form uczenia się i podejść uzupełniających;
 - 6.3. narzędzia wspomagające dla kadry edukacyjnej i innych zainteresowanych podmiotów, na przykład masowe, otwarte kursy internetowe (MOOC), narzędzia samooceny⁷⁸, sieci, w tym eTwinning i ePlatforma na rzecz uczenia się dorosłych w Europie (EPALE);
 - 6.4. podejścia do oceny i walidacji kompetencji kluczowych, na podstawie poprzednich prac w kontekście strategicznych ram europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia (ET2020)⁷⁹;
7. wspiera inicjatywy służące dalszemu rozwojowi i propagowaniu kształcenia na rzecz zrównoważonego rozwoju w odniesieniu do przyjętego przez ONZ celu zrównoważonego rozwoju nr 4 dotyczącego włączającej i równej edukacji o wysokiej jakości i możliwości uczenia się przez całe życie dla wszystkich⁸⁰;

⁷⁷ Na podstawie doświadczeń i wiedzy specjalistycznej pozyskanych przy opracowywaniu europejskiego systemu opisu kształcenia językowego, ram kompetencji cyfrowych i ram kompetencji w zakresie przedsiębiorczości.

⁷⁸ Takie jak ramy kompetencji cyfrowych, zob. przypis 30.

⁷⁹ Dokument roboczy służb Komisji: Ocena kluczowych kompetencji w kształceniu i szkoleniu: wytyczne polityczne, SWD (2012)

371

⁸⁰ Cel zrównoważonego rozwoju ONZ nr 4, zob. przypis 44.

8. rozważa możliwość opracowania tablicy wyników dotyczącej zapewniania ukierunkowanego na kompetencje kształcenia, szkolenia i uczenia się oraz dotyczącej rozwoju kompetencji w Unii.

Niniejsze zalecenie zastępuje zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie.

Sporządzono w Brukseli dnia [...] r.

*W imieniu Rady
Przewodniczący*